Agustí Giralt Anales

DEMÀ... EUROPA

Liada Nacional

Correcció: Isabel Illa Saún

Fotografia portada: Arnau Duran Cervera

Maquetació: Carme Illa Saún

Editat per: Liada Nacional

www.liadanacional.blogspot.com

Primera edició: abril 2018

Imprès a: Imprenta el Taller, Barcelona

A la meva mare i a tots els que, com ella va fer, comencen un camí buscant un futur.

CIVILITZACIÓ I BARBÀRIE

(...) En els confins entre la civilització i la barbàrie, la guerra és generalment normal. Que els bàrbars siguin el pell roja a la frontera dels Estats Units, l'afganès en els confins de l'Índia Britànica o el turcman qui limita amb el cosac a Sibèria, el resultat és el mateix. A la llarga, l'home civilitzat troba que no pot conservar la pau més que subjugant el seu veí bàrbar (...)

Theodore Roosevelt,
premi Nobel de la Pau.

Sí, efectivament. Theodore Roosevelt, qui a dia d'avui encara és considerat com un dels presidents nord-americans més capaços, el personatge que les enciclopèdies ens segueixen definint com un filantrop progressista, qui va ser el president més jove i el primer en aconseguir el premi Nobel de la Pau, va dir aquestes paraules. Aquest és el nostre punt de partida, un dels pilars sobre els que s'ha construït la política occidental. Disculpeu la provocació.

La frontera, segons els diccionaris, és la

ratlla o límit que separa dos territoris fronters. Per extensió és també la línia que assenyala els límits reconeguts d'un Estat. Potser els diccionaris no ho diuen, però les fronteres també són la prova irrefutable que l'espècie humana actua com una plaga. Qui va tindre la idea de començar a dibuixar marques arbitràries sobre el rostre del planeta?

Acceptar les fronteres és acceptar que una comunitat humana o, millor dit, el grup de poder que la controla, té el dret, i gairebé l'obligació, d'explotar i monopolitzar un territori i tot el que en ell es pot trobar. Minerals, animals, plantes i fins i tot persones es converteixen en recursos al servei d'una minoria. Oligarquies que han après a esgrimir el llenguatge per transformar el bé comú en la pàtria. Quan s'alça una frontera s'alcen també els estereotips i les idees prefixades. I les persones es converteixen en ells o en nosaltres, tot depenent de a quina banda de la línia ens trobem. Una línia imaginària que marca el límit a partir del està justificat que la solidaritat es pugui convertir en espoli.

La fortuna (o la meva superioritat

militar) ha fet que tot allò es troba dins dels límits de la meva frontera és meu i com a propietari puc fer-ne el que vull. Aquesta constant la podríem aplicar a cada territori i a cada període històric, però si hi ha un personatge històric que personifica aquesta idea és Leopold II de Bèlgica. El Rei era el propietari personal del Congo, un territori que va depredar de forma salvatge, on va esclavitzar-hi la població i va aplicar-hi una repressió terrible que va causar la mort d'entre deu i quinze milions de congolesos.

Podríem resumir la història com un constant dibuixar, esborrar i redibuixar les fronteres. Però cap imperi, cap estat o pàtria ha pogut aturar el moviment dels pobles per sempre. Dones i homes s'han desplaçat al llarg i ample del nostre planeta seguint idees, creences, somnis o il·lusions. Fugint de les guerres, de la fam, de les persecucions, de la bogeria…

Aquesta obra és un petit homenatge a tots aquells pell roges que un dia van creuar una d'aquestes línies arbitràries que, sense ser-ne conscients, et converteix d'un nosaltres a un ells.

PERSONATGES

MARIA

JOSEP

MARIAM

IUSUF

ACTE 1 - Demà

MARIA, JOSEP

L'escenari és quasi desert, sols un arbre sense fulles, una soca que servirà de seient i una filferrada a mode de barrera entre el públic i els actors. Les dimensions de la filferrada ens donen a entendre que els personatges no poden passar. Sobre el fons es projecten imatges de la Guerra Civil.

L'escena és boirosa, amb fum. De lluny sonen els compassos de la Marsellesa mentre l'escenari es va il•luminant poc a poc, amb llum tènue, com si fos el moment just abans de la sortida del sol, just abans que es dissipi la boira. Retallats per la poca llum caminant en mig de la boira apareixen la Maria i el Josep. Són dos exiliats. Van vestits miserablement. En Josep porta una gorra i un farcell penjat d'un pal. Les sabates, trencades, somriuen i mostren els dits dels peus.

La Maria també vesteix pobrament però la seva actitud és contraposada a la del Josep. Tot i la misèria ella manté la dignitat i es mou i actua amb elegància. És integra i idealista i es mou com si no

vesteixi com vesteix, com si no es trobés on es troba. El Josep també és noble però barroer. No es mou per grans ideals, sinó per necessitats primàries.

La Maria s'avança fins al filat metàl•lic i mira a la llunyania. Mentre el Josep intenta, amb molts esforços i de forma molt còmica, treure's les sabates.

MARIA: Corre, Josep!

JOSEP: No tinc peus! No tinc peus!

MARIA: Que no ho veus això?

En Josep alça la vista un moment de les sabates i veu el filat.

JOSEP: Un tancat, ves…

MARIA: Mira lluny, tanoca, que no veus més enllà del teu nas!

JOSEP: Més enllà del nas veig un tancat -assenyalant.

MARIA: Europa, que no veus Europa?

JOSEP: Coi, Europa… però és que no hi érem ja a Europa? Jo ho havia estudiat així: "*Los continentes son cinco: Europa,*

donde viven los hombres de raza blanca, África, donde habita el hombre negro, América tierra de las gentes cobrizas y…"

MARIA: Què dius, pallús!? Europa, allò? Ca, allò d'allà baix és un corral amb sol.

JOSEP: Vàtua l'olla, per això hi ha el tancat, per protegir el corral -com fent una gran descoberta.

MARIA: Ves, ves… (*Girant-se i donant-li l'esquena.*)

JOSEP: Mira, Maria, jo l'únic que sé és que portem tota la nit tramuntant la carena . (*Amb gran solemnitat.*)

MARIA: Caram, si ara sembles un poeta!

JOSEP: Doncs sí, tota la nit tramuntant la carena, i encara sort de la lluna plena. Hem caminat des de la capital quasi sense descansar. No veus com porto les sabates? No aguanto ni un pas més. I, total, ara que arribem aquí tot el que hi ha… és un tancat.

MARIA: Tòtil, mira més enllà!

Josep fa l'esforç.

JOSEP:... i doncs… què vols que vegi? Veig prats i boscos. Si fa no fa, com els que acabem de creuar, Maria.

MARIA: Ànima de càntir… què no hi veus la Llibertat?

JOSEP: No sé, noia, deu ser tímida.

MARIA: Qui?

JOSEP: La Llibertat aquesta, que em sembla que s'amaga.

MARIA: Per dir bajanades sí que tens ànims, eh!?

JOSEP: Deu ser com quan vas a veure les bèsties al zoològic que, o s'amaguen, o estan dormint. (*Fent la reflexió en apart*.)

MARIA: Tu si que ets un tros de bèstia, mico filós! No es pot parlar amb tu.

JOSEP: Mira, Maria, a mi ara només m'enraonen els budells, que fa hores que em criden: (*Amb sorna.)* "Josep, Josep que som aquí! Te'n recordes de nosaltres?"

MARIA: Clar, disculpi, el senyor, no hi he pensat, podia haver cridat als italians que tiraven bombes contra les corrues

de gent! "Macarrons! Tirin macarrons i no bombes!" O "Parin un parell d'hores que el meu marit vol fer unes gambes a l'Escala". (*Interpretant les accions.*)

JOSEP: Va, dona, no t'emprenyis. (*Abraçant-la.*)

Josep deixa el farcell i seuen a la soca.

JOSEP: I ara, Maria? Ara què hem de fer?

MARIA: Ara… esperar que obrin la frontera.

JOSEP: I vols dir que l'obriran, Maria, aquests gavatxos?

MARIA: Bé l'han d'obrir, no? França, Josep, França, el país de la llibertat, la igualtat i la fraternitat! Pensa que allà fa anys que no tenen reis, Josep.

Josep es passa el dit pel coll.

JOSEP: Nyec! Ara, perquè vegis com són els francesos, t'explicaré una cosa de la història. Es veu que el rei aquest que teníem l'Alfonso, el cametes, és fruit d'un esqueix dels reis que tenien els gavatxos. Quan els reis que florien a Madrid es van pansir, a tota Europa es van barallar per

veure si posaven un esqueix francès o un austríac i al final van posar el francès. Ves, fet i fet, tot plegat morts i més morts, fertilitzant per fer créixer aquestes males herbes. I quan arrelen... tururut, viola. Si no ja em diràs per què els gavatxos van acabar tallant la planta…

Maria intenta reprimir-se però al final riu.

MARIA: I d'on et ve tot això de les plantes i els reis, a tu?

JOSEP: Mira, noia, jo no sóc mestre com tu, jo era un home del tros fins que vaig anar a petar a ciutat, i hi ha coses que si no és així no les entenc. I no et creguis, que això dels reis no s'entén ni així, eh…

JOSEP: Mal llamp, no hi haurà una fil•loxera en això dels reis que sempre en neixen de nous. (*En apart.*)

MARIA: Definitivament no es pot parlar amb tu.

JOSEP: Amb mi rai, que parlo clar i català i se m'entén. Ara, tu… ja sembla que parlis en gavatxo amb aquestes paraules que fas servir.

MARIA: Quines paraules estranyes tabalot?

JOSEP: Mira, per exemple això de la Frareternitat...

MARIA: Fraternitat!

JOSEP: Com es digui.

MARIA: No saps què vol dir?

JOSEP: No pas, però alguna cosa de frares deu ser.

La Maria esclata a riure.

JOSEP: Jo què vols que sàpiga, si no se t'entén ni un borrall. Clar, com que ets mestra…

MARIA: Prou, eh! Si paressis més interès a les coses…

JOSEP: Mira, noia, jo a la cumparativa hi vaig a comprar, no com tu que et passes els dies escoltant discursos.

MARIA: Doncs no és pas francès! Fraternitat vol dir que ens hem de tractar com a germans, Josep. (*Adoptant el to de mestra.*)

JOSEP: Qui?

MARIA: Tu, jo…

JOSEP: I això ensenyes a l'escola? (*Josep es persigna, fent-se evident que no en sap i segueix en to burleta.*)

MARIA: Què dius?

JOSEP: Només podia ser cosa de frares això… Germans, tu i jo? (*Fent un gest obscè.*) Quines idees les teves, Maria! Ai, si t'escoltes el mossèn! (*Riu.*) Si deu ser pecat això, dona...

MARIA: Que n'ets de gamarús?! Germans. tu i jo… i tots, el gènere humà!

JOSEP: Torna-hi, i ara que dius del genero? Què hi té a veure tot això amb el mercat?

MARIA: Soca! Vull dir les persones.

JOSEP: Les persones humanes vols dir?

MARIA: Sí, esclar humanes! Com vols que siguin, sinó...

JOSEP: O sigui que els francesos són germans nostres?

MARIA: I tant.

JOSEP: Doncs saps què en penso? Que deuen ser uns germans bords perquè això de posar una tanca aquí… Això no ho fan, els germans.

La Maria està a punt de fer-li un calbot, però s'atura. Està a punt de fer-li una objecció però no arriba a pronunciar cap mot.

JOSEP: Mira, Maria, per mi que aquests més que germans són com llops (*Fent de llop*.) Tot això de les fronteres no pot ser cosa de germans. Com a molt de veïns… i de veïns malavinguts, d'aquells que es diuen: "ep, no vinguis a menjar-te lo del meu terreno". Calla, potser tens raó amb allò del corral Maria.

MARIA: Totxo com ets… en això no et manca la raó. Però no hem de perdre l'esperança encara. Els francesos vindran i obriran la frontera quan vegin l'estat en què arribem. (*La Maria recorda i va perdent l'ànim*.)

MARIA: Mare meva, quan hi penso… Tota aquella corrua de gent llançant-se a la carretera, caminant a peu, i els criminals

aquells vinga a matar gent des del cel. I aquells nens, Josep... aquells nens morts a la cuneta… (*La Maria trenca a plorar.*)

JOSEP: Calla, dona, no em recordis allò. Si pogués m'arrencaria dels ulls aquesta imatge que la hi tinc present com et veig a tu . (*Pausa.*) Pobres criatures.

JOSEP: Mira, no ho sé. (*Intentant recupera el to burleta.*) Però jo d'aquests gavatxos no me'n refio ni un pèl. Potser el que ha d'obrir la frontera és un funcionari i llavors ja es pot entendre. Aquests sí que semblen germans, siguin d'on siguin. Just arribar a la feina… au, a esmorzar, i si tens una mica de sort tornen abans del dinar i si no, ja se sap: "Vuelva usted mañana". (*Interpretant.*) Miri, vostè, no voldria ocasionar-li cap maldecap perquè deu estar fent la digestió i això és molt dolent. Déu me'n guardi de portar a la baixa a un funcionari que llavors "mañana" seria tot un mes. Però resulta que, en aquest país nostre, "mañana" tant podria ser que algun general hagi fet un "pronunciamento" com que hagi triomfat una revolució

MARIA: Com n'ets, de comediant!

JOSEP: Ja m'ho deia ma mare . (*Interpretant.*) "Aquest nen és un perdut, va per actor!" I bé que ho vaig intentar… Un any fins i tot vaig fer de Mataties quan feien l'Estel al Centro però...

MARIA: I ara parles dels Pastorets? Mira que la tens llarga!

JOSEP: El què? (*Sorprès i afalagat.*)

MARIA: La llengua, pocapena, la llengua!

La Maria i el Josep es miren i riuen, fugint un moment de la realitat, però quan tornen a veure el tancat s'entristeixen i caminen capcots de banda a banda de l'escenari.

JOSEP: Quina hora és?

MARIA: No ho sé, el rellotge s'ha aturat.

JOSEP: Malastrugança…

Un llarg silenci.

JOSEP: Mira que n'hem viscut de coses des que el Cametes es va treure la corona i va sortir corrent cap a la frontera. El poble derrotant l'exèrcit, les terres dels amos repartides entre tots… Hem viscut

tant i ara estem aquí on no hi passa res . (*Pausa.*) I ara què?

MARIA: Ara… esperar, però demà, Europa!

El Josep es treu les sabates, trencades, i les deixa a una banda. Els mitjons estan foradats, els dits a l'aire.

JOSEP: Fugint, fugint pels camins com si fóssim uns lladres. Què hem fet nosaltres, Maria?

MARIA: I què han fet els nostres veïns, Josep? (*La Maria busca el Josep i aquest la defuig intentant amagar-se de les seves paraules.*) Què van fer els nens que van morir metrallats per les bombes quan estaven jugant a la plaça?

El Josep marxa a l'altre extrem de l'escenari i s'intenta tapar les orelles.

MARIA: I què va fer el teu germà? Per què el van enviar a l'Ebre?

En Josep es manté en silenci, la mirada fixa al terra. A continuació mira a la llunyania.

JOSEP: Joan, pobre germà meu…

MARIA: Digues. Què va fer?

JOSEP: Res…

MARIA: Res Josep, res… La guerra és sempre el mateix monstre que reclama la sang dels mateixos.

JOSEP: Ves… i tu encara em parles de fraternitat.

La Maria resta en silenci uns instants.

MARIA: Sí que n’hi ha, de germans.

JOSEP: Però també hi ha tanta enveja...

MARIA: Però cal tenir esperança encara. Recordes com es van ajudar els veïns quan es van començar a construir els refugis?

JOSEP: I tant… recordo que a la plaça uns van començar a fer el forat al mur de la sagristia i nosaltres a la plaça del costat. Vinga a foradar, vinga a foradar, i allò es feia gran i gran però no ens trobàvem . (*Riu.*) Sort de l’enginyer!

MARIA: Ca, no n’era pas d’enginyer…

JOSEP: Bé, dona, però havia fet el servei

al cos d'enginyers. Aquell home sí que en tenia, d'idea. S'ho va mirar bé amb el trasto aquell que es va fer i ens va dir… "piqueu aquí, piqueu allà". I de seguida ens vàrem trobar.

MARIA: I te'n recordes dels nens de la plaça que baixaven al forat per treure la terra?

JOSEP: Una aventura, vet-ho aquí. Per aquests nens allò va ser una aventura.

MARIA: Encara recordo quan el fill de l'enginyer va sortir a veure els avions. "Mira Pere, com tiren cosetes!" Quin calbot, pobres fills.

JOSEP: I ben merescut que s'ho tenien, quin ensurt, pobres pares…

MARIA: Què deu fer tota la gent del barri Josep? (*Pensativa.*)

JOSEP: El barri… val més que l'oblidis Maria. Els records pesen massa i em sembla que encara ens queda molt per caminar.

Poc a poc la llum es va fent més clara.

MARIA: De moment… esperar. Mira

Josep, sembla que surt el dia i el cel serà clar. Què és allò?

La Maria s'aixeca i comença a escodrinyar l'horitzó. Creu veure alguna cosa i es mou exaltada de banda a banda.

MARIA: Potser obren la frontera, no creus? Josep, Josep, aixeca't, aixeca't! Allà rere el turó!

JOSEP: Si no m'aguanten les cames dona…

MARIA: Va, Josep, figura't que obren!

JOSEP: Doncs rodolaré fins a França, com si fos una croqueta.

MARIA: Una mica de dignitat, Josep!

La Maria busca algun lloc per enfilar-se, però no hi ha res.

MARIA: Josep, si us plau, aixeca't! No siguis babau!

El Josep s'aixeca remugant i, de cop, la Maria s'hi enfila a la gatzoneta.

JOSEP: Però què fas, dona?

La Maria assenyala l'horitzó. El Josep

tremola i trontolla d'una banda a l'altra de l'escenari.

MARIA: Un ase! Un ase!

Tots dos cauen de cul. El Josep s'aixeca, emprenyat.

JOSEP: Mira, prou! Tanoca, tòtil, tabalot, gamarús, enze, babau… encara t'ho consento però trobo que ase ja és fer-ne un gra massa!

MARIA: Però mira que n'ets… (*Aixecant-se.*)

JOSEP: Clar, t'he dit lo de l'Estel i ja volies fer el Se'ns ha mort l'ase.

MARIA: Et deia que allà a l'horitzó hi havia un ase.

JOSEP: I per això tant de rebombori? Què et pensaves, que a l'altra banda no n'hi havia d'ases? Doncs el món n'és ple! A tots els països en tenen d'ases, i saps què? Que a la majoria de països són ells els que governen.

MARIA: Un ase... (*Sense fer gaire cas a Josep.*) però res més que un ase… cap soldat, cap infermera de la Creu roja.

Res, no hi ha ningú.

JOSEP: Vols dir que vindran, Maria? Em sembla que aquests gavatxos es deuen pensar que som bèsties... Potser ens treuen del corral i ens entaforen en un tancat, o ens deixen aquí en mans d'aquells carnissers que venen del sud i llavors... de pet a l'escorxador!

Un llarg silenci mentre miren enrere.

MARIA: És estrany, oi?

JOSEP: Maria, crec que d'ençà de l'inici de la guerra tot és estrany.

MARIA: Sí, però això d'estar tu i jo aquí, amb tota la gent que venia per la carretera amb tots els que s'enfilaven a les barques al Port de la Selva per anar cap a França... Com hem arribat fins aquí sols, Josep?

JOSEP: Com? (*Josep li ensenya les sabates.*) Caminant i caminant, nit i dia. Vet-ho aquí, com.

MARIA: Saps? De vegades em sembla que el món s'ha buidat de gent, que només hem quedat tu i jo aquí, sols, davant d'aquestes reixes.

JOSEP: El món no ho sé pas, que tot ho fas gran tu, Maria, però el barri i tant que s'ha buidat. Quina pena feia de veure sortir a la gent de casa seva. Quins camins deu córrer el meu germà?

Maria l'abraça i es besen.

MARIA: Totes les fronteres són la mateixa frontera, la línia que ens separa de la por.

JOSEP: I Europa… Què coi és Europa?

Un llarg silenci.

MARIA: I no se't fa estrany a tu?

JOSEP: A mi sí, és clar, però al món aquest que dius tu… hi seguiran anant a treballar, estaran dinant, o omplint els teatres. Ells, allà, còmodament asseguts a les seves butaques esperant la funció i nosaltres… nosaltres, a aquesta banda de la frontera, o entaforats als refugis, fugint del terror.

MARIA: Potser demà seran ells els actors i nosaltres ens ho mirarem.

JOSEP: Potser.

MARIA: Caram, ara ets tu qui parla com

jo, Josep.

JOSEP: Mira que n'ets de bleda, Maria. És que m'ho encomanes això de les paraules. Jo prou que m'acontento amb un bon brou, però a tu sembla que t'alimentin les lletres.

MARIA: I bé que ho fan.

JOSEP: I com ho han de fer?

MARIA: Mira, Josep.

La Maria li embena els ulls amb un mocador. Després obre el farcell i li lliga al coll, com si fossin unes estovalles.

MARIA: Que no sents el flaire? (*Parlant-li a cau d'orella.*)

JOSEP: Quin flaire? Quin?

La Maria busca pel terra i arrenca unes fulles. És farigola.

MARIA: Farigola, Josep, farigola!

JOSEP: I ca, d'on surt aquest flaire?

MARIA: D'on? De l'olla, Josep, de l'olla!

JOSEP: De quina olla? Què hi ha al foc?

MARIA: Galtes, Josep, galtes, les he marcades una mica primer i després a la cassola, el porro, la ceba tendra, els alls, l'oli… Que no escoltes el xup-xup, Josep?

JOSEP: I tant!

MARIA: T'afartaràs com un rei!

JOSEP: Amb menjar com el baró de la Forquilla ja em val. I vi, que li has posat vi?

MARIA: Sí, Josep, vi negre d'aquell que compràvem al Sindicat.

JOSEP: No el posis tot, dona! Passa'm el porró, que em mullaré els llavis.

El Josep i la Maria recreen l'escena com si la Maria li passes realment un porró. Per fer-ho farà servir la bota que guardaven al farcell. Joan veu i l'aigua li regalima per la cara.

JOSEP: No hi tornarem pas al sindicat, Maria, que aquest vi està aigualit.

MARIA: Què dius, Josep? No notes com n'és de bo? Assaboreix-lo bé, que segur que no ho has fet.

El Josep torna a fer un glop.

JOSEP: Tens raó dona, ara, ara el noto.

MARIA: Mira, Josep, les galtes ja estan a punt!

La Maria li dóna un rosegó de par dur. El Josep se'l menja amb dificultats, fent-se evident que és dur, entre les dificultats i el delit.

JOSEP: Potser encara els hi mancava una mica a les galtes, Maria… Caratsus! M'hi deixaré les dents.

MARIA: Atipa't, home, atipa't!

JOSEP: I de postres? Què hi ha de postres?

MARIA: De postres… crema catalana, Josep, ben cremada, com a tu t'agrada.

JOSEP: I cafè? Que hi ha cafè? Però del de debò, que estic fart del cafè d'ordi.

MARIA: Sí, Josep, i amb una mica de misteri, com a tu t'agrada.

El Josep sospira, es posa les mans a la panxa i es retira la bbna dels ulls, amb cara de patiment.

JOSEP: No sé què és pitjor Maria, si passar gana o alimentar-se de paraules… i passar gana.

MARIA: Ànims, Josep, que segur que demà creuarem la frontera i segur que el menjar serà de debò.

JOSEP: Molta confiança tens en Europa, Maria… I tot plegat, ja veus. Els italians i els alemanys s’han afartat a llançar-nos “cosetes”; els anglesos com si això dels bombardejos no anés amb ells i, ara, els francesos ens tanquen la frontera. Però saps què en penso? Que qualsevol dia seran ells els qui necessitaran les nostres mans.

MARIA: Que n’ets de rondinaire. I que me’n dius de tots els joves que van venir a la nostra terra a lluitar contra el feixisme?

JOSEP: Doncs que aquests sí que deuen ser germans com els que deies. Però, mira’ls ara, com nosaltres, uns roda-soques. No tenen més terra que la que trepitgen. Ni a casa seva els voldran. Aquests són els meus germans… Però tots aquells que giren la cara quan passen aquestes coses…

El Josep es porta les mans al cap, esgotat i abatut. Plora. La Maria el veu i l'abraça.

MARIA: Va, no ploris, Josep. (*Tendre.*)

JOSEP: És tot, Maria… penso en el Joan. Qui sap quins camins deu córrer el meu pobre germà, si és que encara és viu. Penso en casa nostra. (*Josep busca i treu la clau.*) Tornarem algun dia a obrir la porta Maria?

MARIA: No eres tu el que deia que recordava massa?

Es besen.

MARIA: Cal que siguem forts, Josep. Ja sé que les nostres penes no s'acabaran quan creuem aquest filat, però cal aguantar. Demà la nostra revolució serà sobreviure, malgrat la fam i el fred, malgrat que tots ens girin la cara i ens tractin de criminals.

Portarem amb nosaltres l'enyor de la casa, la família i els amics. No, no serà fàcil. Els camins seran desconeguts, la llengua estranya, i no sé quins horrors més ens tocarà veure, però cal viure, Josep. Mentre ho fem, mentre conservem l'esperança, mentre seguim estimant

els que ens envolten, mentre conservem l'orgull de ser gent que estima en un món ple d'odi, la humanitat sobreviurà en nosaltres dos.

S'escolta el refilar d'un ocell. Els dos s'incorporen i Josep assenyala per sobre del filat.

JOSEP: Has vist, Maria? Un rossinyol... Ha sortit de les bardisses, ha batut les ales i ha creuat volant sobre els filats, com si res.

MARIA: Demà ho farem nosaltres, Josep. Batrem les ales i creuarem la frontera. Demà… Europa.

Sona **Qualsevol nit pot sortir el Sol** *de Jaume Sisa.*

FI DEL PRIMER ACTE

ACTE 2 - Avui

MARIAM, IUSUF

L'escenari és pràcticament el mateix amb alguns canvis mínims. El filat està ara situat al fons, de manera que els personatges apareixen per davant. L'arbre té fulles. De nou l'ambient és boirós, de nou imatges de guerra, ara a Síria. De fons sona l'Himne a l'Alegria. Poc a poc l'escenari es va il•luminant. Surt el sol. A terra, dormint, tapats amb una manta trobem la Mariam i el Iusuf. Són els mateixos actors, però l'actitud de tots dos personatges sembla intercanviada. Van vestits quasi de la mateixa manera. La Mariam porta un hijab i el Iusuf no porta gorra. A mesura que va sortint el sol, l'escenari s'il•lumina. La Mariam i el Iusuf es desperten.

MARIAM: Ha sortit el sol. (*Sense ànim.*)

IUSUF: El sol, l'únic espectacle que ens reserva aquest racó miserable. L'únic que no ens ha fallat cap dia en aquests darrers sis mesos.

MARIAM: Bé, tret d'aquell dia en què va diluviar. Te'n recordes de com es va posar

el cel? Negre, negre, i les tendes xopes.

IUSUF: Bé, sí, tret del dia de la pluja.

MARIAM: I no te n'oblidis de la setmana aquella que no va deixar de nevar. Quin fred.

IUSUF: Sí, és clar, aquella setmana tampoc hi va haver cap rastre del sol.

MARIAM: Per no dir aquell dia que…

IUSUF: Prou dona, prou! Era una manera de parlar. Potser no l'hem vist, però el sol sempre ha estat allà.

MARIAM: Caram, Iusuf, qui t'ha vist i qui et veu! Quin canvi en aquests 6 mesos, que fins i tot fas metàfores quan parles, amb lo tòtil que has sigut sempre…

IUSUF: És la terra, dona. Grècia, el país dels filòsofs. Va ser trepitjar el terra i donar-me per filosofar.

MARIAM: Ves, quin remei…

IUSUF: Sis mesos asseguts aquí, crec que em sortiran arrels. (*Iirònic.*)

MARIAM: Ja en teníem d'arrels. (*Seca.*)

IUSUF: En fi… Dins d'aquestes reixes no es pot fer gaire més que filosofar.

MARIAM: Filosofia barata.

IUSUF: Què vols? També és el país de la democràcia i la democràcia que hi tenen també és ben barata.

MARIAM: Una democràcia que s'ha mirat a un mirall deformat.

IUSUF: Goita, ara la poetessa ets tu!

MARIAM: Potser totes aquestes grans idees són una cosa del passat.

IUSUF: Caram, jo tampoc et reconec. Asseguda a terra i remugant per tot… Em recordes a mi. On és la Mariam que em parlava de fraternitat i aquelles coses?

MARIAM: Les idees? Me les he menjades Iusuf.

IUSUF: Doncs espero que t'alimentessin més que les paraules.

MARIAM: Com vols que parli de fraternitat quan kurds i siris es barallen dins els camps tot i ser germans de misèria?

IUSUF: Però perquè no són ells, dona. (Fa una pausa mentre pensa com explicar-se.) Això és com la fruita. Fins i tot la més formosa es fa malbé quan la deixes en un cistell amb la fruita podrida.

MARIAM: No sé com t'ho fas que sempre acabes parlant de menjar.

IUSUF: Vull dir que això és el mateix. És sentir-se oblidats, la gana o el fred el que ens envileix. Volen que tothom ens vegi com a bestiar i per això ens fan sentir que ho som, de salvatges.

MARIAM: I no ho som?

IUSUF: No Mariam, no ho som. No ho ets cada cop que em guardes un rosegó de pa tot i que estàs passant gana; no ho ets cada cop que et reuneixes amb les dones del camp per fer-los arribar una educació que no havien tingut abans. En aquest camp ets una mare!

La Mariam es ruboritza i sense que Iusuf ho vegi es porta les mans al ventre.

IUSUF: Ja no recordes el que em deies? La humanitat sobreviu dins teu, Mariam.

MARIAM: Potser sobreviu, però té gana i

fred Iusuf.

IUSUF: Va dona, digues gamarús com feies.

MARIAM: Sense res al pap no em surten les paraules, Iusuf.

IUSUF: Té, menja, que no és pecat. (*Li entrega una poma que treu del farcell.*)

MARIAM: És estrany. (*Mossega la poma.*) Estem a un camp apinyats, convivint amb milers de persones i de vegades tinc la sensació que estem sols tu i jo.

IUSUF: Ves, som Adam i Eva. Amb poma i tot.

MARIAM: Doncs quin paradís que ens ha tocat...

IUSUF: És aquest escenari on no hi passa mai res. Només el sol que surt i es pon i l'espera d'alguna cosa que ha de passar i no passa.

MARIAM: Si algú s'està mirant aquest espectacle deu estar pensant "quin espectacle més avorrit".

Silenci.

MARIAM: Tornarem a veure els rostres coneguts?

IUSUF: Qui sap?

MARIAM: I allà fora? El món segueix allà fora?

IUSUF: Això segur que sí. (*Mentre va interpretant amb gestos les accions.*) La gent es lleva cada dia per anar a treballar, i fan festes i es banyen al mateix mar on els nostres moren. La terra no ha canviat, hem canviat nosaltres.

MARIAM: Viatjar… sembla tant increïble que la gent pugui viatjar creuant fronteres tranquil•lament i nosaltres…

IUSUF: Nosaltres, Mariam, portem les butxaques buides i els ulls plens d'horror, d'històries quotidianes que eren com les seves, però que un dia de cop i volta es van acabar. I això els fa por.

MARIAM: Nosaltres?

IUSUF: No, nosaltres no. Els fa por que la gent sàpiga que els seus paradisos un dia es poden convertir en això, que la seva pau s'ha construït sobre les nostres guerres.

MARIAM: I els teatres, Iusuf? Encara s'omplen els teatres?

IUSUF: Segur que sí. Mentre hi hagi un perdut que vulgui fer el comediant hi haurà un badoc que el vulgui veure.

MARIAM: Comediants i badocs, això és el món, un gran teatre.

IUSUF: I tres o quatre dramaturgs de pega. Jo prefereixo improvisar.

MARIAM: I què deuen estar veient?

IUSUF: Una comèdia, segur.

MARIAM: Sí, de tragèdies ja en tenen cada dia i ningú les vol veure.

IUSUF: Mira, dona, que et portaré al teatre.

MARIAM: Aquí?

IUSUF: Aquí mateix, dins aquest tancat. No s'ha fet una biblioteca i una escola amb els voluntaris? Doncs jo faré un teatre!

El Iusuf embena els ulls a la Mariam i la situa al mig de l'escenari, asseguda a la

soca. Ho fa amb tota la pompa possible, netejant la soca com si fos una butaca i acomodant-la. Mentre es desenvolupi la farsa Iusuf anirà movent-se per l'escenari com si representés un paper i un altre, com si cada dona estigués situada a un punt de l'escenari i anirà fent les diverses veus, tot amb un to sobreactuat. Quan vulgui explicar la situació a Mariam s'aproparà i ho farà des de darrere, a cau d'orella.

IUSUF: S'aixeca el teló i el públic veu aparèixer davant seu l'Acròpolis d'Atenes.

MARIAM: Caram, Iusuf, si que es nota que t'has impregnat de la terra.

IUSUF: El sol encara no ha sortit però allà espera una dona.

MARIAM: Una dona? Com es diu?

IUSUF: Lisístrata.

MARIAM: És bella?

IUSUF: Tant bella com la Pau.

MARIAM: No ho pot ser més llavors.

IUSUF: Quina noblesa desprèn quan camina Mariam! És tota una senyora!

Que la veus?

MARIAM: I tant, com si la tingués davant meu.

IUSUF: Però digues, a qui espera?

IUSUF: Doncs espera a les seves companyes.

MARIAM: Es fa llarg esperar… Per què les espera? Volen anar al Mercat?

IUSUF: No! Espera per una raó més important. El futur de tot Grècia està a les seves mans. Ep, però qui hi ha allà? És la seva amiga Calonice.

IUSUF (*Fent de Calonice.*): Hola, Lisístrata. Què t'amoïna? No posis aquesta cara de pena, filleta. No t'escau gens arquejar les celles.

IUSUF: Lisístrata ara li contesta. Escoltes la veu de l'atenenca?

MARIAM: És molt bonica la seva veu, però no entenc les seves paraules, deu parlar en grec. Digues Iusuf… què diu?

IUSUF: Es plany de les desgràcies de la guerra.

MARIAM: Salta't aquest tros, Iusuf, que tot això ho coneixem prou bé.

IUSUF: Ep, goita, Mariam, poc a poc han anat arribant dones de tot Grècia. Mira, aquella és Mírrina i fins i tot hi ha les representants d'Esparta, les seves enemigues.

MARIAM: Com són les dones espartanes, Iusuf?

IUSUF: Com? Fortes, per los dos déus! Tant que podrien escanyar un toro. Mira, aquella és Làmpito.

MARIAM: I què diuen?

IUSUF (*Fent de Lisístrata.*): Voldríeu, doncs, si jo trobés el mitjà posar fi a la guerra?

IUSUF (*Fent de Mírrina.*): Jo em deixaria empenyorar la túnica.

IUSUF (*Fent de Calònice.*): Jo em deixaria tallar en dues meitats, com un llenguado.

IUSUF (*Fent de Làmpito.*): Jo pujaria al cim més alt.

IUSUF (*Fent de Lisístrata.*): Dones, si hem

de forçar als homes a fer la pau, ens hem d'abstenir de…

MARIAM: De què? De què?

IUSUF (*Fent de Lisístrata.*): De… la cigala.

Mariam esclata a riure.

MARIAM: I ho faran?

IUSUF: Doncs la veritat és que s'ho han pensat molt perquè una bona cigala...

Tots dos riuen.

MARIAM: Seràs borinot!

IUSUF: Però mira, ara juren sobre una gran copa negra plena de vi.

MARIAM: Les escoltes?

IUSUF (*Fent de Lisístrata.*): No hi haurà ningú, ni amant ni marit

que se m'acosti trempat.

I em passaré tot el dia a casa, castament

vestida de groc i embellida

perquè el meu marit se'm posi ben calent

i mai no obeiré el meu marit de bon grat

i si m'hi obliga per la força, contra la meva voluntat

oferiré resistència i no m'hi sotmetré,

ni alçaré les sandàlies cap al sostre

ni m'ajauré com una lleona sobre el ratllador de formatge

i si això ho acompleixo fermament, que pugui beure d'aquí

però si ho transgredeixo, que la copa s'ompli d'aigua.

Mariam es treu la bena dels ulls i es troba a Iusuf entregat a la seva representació, en una posició estrafolària.

MARIAM: Tot això que expliques és molt maco però aquesta terra és de tragèdia.

IUSUF: També de comèdia.

MARIAM: Però només és teatre. Quan baixi el teló els homes seguiran fent guerres entre ells. I es creuran en el dret de reclamar a les dones com a trofeus i a violar-les si volen. On seran els déus llavors? Res no faran. Potser per això

tothom pensa que déu és un home.

IUSUF: Això no són homes Mariam! (*Emprenyat.*) No són homes de debò!

Mariam l'abraça.

IUSUF: Esperar i seguir esperant sense que passi mai res, mentre el món gira sense que a la gent li importi la nostra existència desespera, ja ho sé! Jo també m'emprenyo! Però no podem enfonsar-nos Mariam!

MARIAM: Ho sento però…

IUSUF: Ens en sortirem dona.

MARIAM: Ho sé, és sols que…

IUSUF: Què?

MARIAM: Ho haurem de fer per força Iusuf…

IUSUF: Què vols dir Mariam?

Mariam li agafa les mans a Iusuf i se les porta la panxa. Es miren sense dir res per uns segons.

MARIAM: M'ho van confirmar ahir.

IUSUF: Mariam. (*Il•lusionat.*)

MARIAM: Portem a un refugiat a aquest món Iusuf. (*A punt de plorar de ràbia.*)

Iusuf l'abraça.

IUSUF: No Mariam, portem a una criatura a aquest món. La vida s'obre camí, com les herbes que neixen a l'asfalt més endurit.

MARIAM: I què podrem fer per ell? (*Separant-se de Iusuf, trista.*)

IUSUF: L'ensenyarem a estimar Mariam. Fes-te càrrec que nosaltres som com aquest arbre, que té les arrels a una banda de la frontera però que donarà els seus fruits a l'altra.

MARIAM: La terra és la terra.

IUSUF: Tota la terra és la mateixa terra…

MARIAM: Com totes les guerres són la mateixa guerra.

Iusuf torna a buscar a Mariam.

IUSUF: Un fill, Mariam, tindrem un fill! Ara esperem més coses que el Sol...Tot ha de canviar.

MARIAM: Tot.

S'abracen de nou una bona estona. Quan es separen Iusuf es mou nerviós amunt i avall.

IUSUF: Quina hora és?

Mariam mira el rellotge.

MARIAM: No ho sé, el rellotge s'ha aturat.

IUSUF: Segur que allà fora els rellotges deuen funcionar. I tots deuen córrer perseguits per les manetes, com si les seves coses fossin importants. Potser es pensen que els segons que guanyen corrent a tot arreu els poden guardar en una guardiola.

MARIAM: I mentre tots ells corren… nosaltres aquí.

Un llarg silenci, quasi feridor.

MARIAM: I ara què?

IUSUF: Esperar. Esperarem… esperarem fins que ens vulguin arreglar els papers.

MARIAM: No vull que el meu fill neixi en un tancat, com un animal.

IUSUF: No, no ho farà mentre ens mantinguem dignes, mentre seguim sent lliures. Potser sempre hi haurà estats que ho reclamin tot de nosaltres, la suor i la sang per regar uns camps que no seran els nostres, que ens trauran les idees i voldran que pensem d'una determinada manera.

IUSUF: I què creus que voldran després?

MARIAM: El nostre odi, perquè sense el nostre odi la seva por no té sentit, i sense la seva por les ments són lliures. No, no estan fetes de filats metàl·lics les fronteres, sinó d'odi i de por.

IUSUF: Doncs estimem, Mariam, estimem. Que es morin d'enveja per no haver sabut mai el que és estimar.

S'abracen amb passió i resten en silenci una llarga estona.

MARIAM: Hem viscut tant i ara som aquí, en aquest escenari on no hi passa mai res. A l'esguard d'uns ulls que ens veuen i no ens volen veure.

Silenci.

IUSUF: I demà?

MARIAM: Demà… tot allò que portem dins nostre, tot el que estimem, tot el que ensenyem… els nostres somnis, les nostres il•lusions… esbotzaran la porta d'aquesta gàbia on ens tenen tancats i volarem.

No, no hi ha tanques prou altes ni murs prou gruixuts per contenir la vida. Per molt que vulguin esmolar les ones, per molt que vulguin sembrar de mort els camins... Demà la vida s'obrirà pas… Demà? La llibertat!

*Sona **La Vida** de Sílvio Rodríguez.*

FI

FITXA D'ESTRENA

Aquesta obra de teatre va ser estrenada l'abril de 2018 al Teatre de la Parròquia de la Mare de Déu dels Dolors.

Repartiment

MARIA / MARIAM	Rosa Broquetas
JOSEP / IUSUF	Albert Hornos

Música

ARRANJAMENT	Oriol Marin
VEU	Clara Sala

Escenografia i il·luminació	Liada Nacional
Direcció	Agustí Giralt

Agraïments

A la Parròquia dels Dolors i a la Lleialtat Santsenca, per cedir-nos els espais per preparar l'obra.